

PROBLEMÀTICA LOCAL I DIRECTRIUS POLÍTIQUES. MATARÓ A LES CORTS DE 1632.

Fins a la implantació del Decret de Nova Planta que promulgà Felip V investit amb el dret de conquesta, Catalunya s'havia regit per mitjà d'un aparell polític i institucional propi, diferenciat de la resta de regnes de la monarquia hispànica.

Peça clau en l'entrellat institucional català foren les corts de Catalunya, assemblea política on s'aplegaven, juntament amb el rei, els representants de les forces econòmiques i socials del Principat: noblesa, clergat i habitants de les poblacions de jurisdicció reial.

La mecànica interna de les corts catalanes, forjada en el decurs de segles d'aplicació tàcita d'una política pactista entre la monarquia catalana i els interessos dels grups representats en els estaments, havia configurat una fórmula parlamentària complexa, la característica més destacada de la qual era l'ampli abast de les prerrogatives i funcions que els representants estamentals havien arribat a assolir respecte del poder del rei.

Les corts exercien importants competències legislatives (1), i a l'hora de pactar l'inevitable donatiu que els monarques cercaven a cada convocatòria, la cort podia forçar la satisfacció o resolució de tots els "greuges" que hom presentés respecte els abusos o incompliments de les constitucions del país per part dels oficials reials.

L'abast real d'aquestes competències convertiren les corts catalanes en veritables òrgans col·legisladors, juntament amb el monarca, fins el punt que aquest restava impossibilitat d'alterar o innovar el *corpus* constitucional català sense l'assentiment de les corts. Aquestes es convertiren en un important instrument polític amb el qual necessàriament s'havien de pactar les grans qüestions que afectessin el Principat.

En els segles XVI i XVII el tarannà autoritari dels Àustries, avesats a les corts castellanques, molt més indefenses jurídicament davant l'autoritat reial, ajornà durant dilatats períodes la convocatòria de l'assemblea catalana.

D'ençà del regnat de l'emperador Carles, les corts del Principat es convocaren de forma molt irregular i gairebé excepcional, i el nombre de sessions celebrades anà en funció de les necessitats més o menys inajornables de la Corona. Els ministres reials havien optat per espaiar les convocatòries on el donatiu que hom cercava sols

es podia obtenir a canvi del regateig de privilegis, concessions i àdhuc suborns. D'altra banda, però, la no convocatòria de les corts suposava importants inconvenients per al Principat.

El funcionament institucional dels òrgans del Principat es veia afectat per una dilatada manca de sessions parlamentàries. En aquestes situacions la mecànica legislativa es ressentia d'una absència massa prolongada del rei, que havia de sancionar qualsevol modificació que el pas del temps aconsellés introduir en qualsevol de les constitucions que regien la vida del país.

I tanmateix, entre els llargs períodes que es donaren entre una i altra convocatòria, s'acumulaven els greuges i les tensions front les autoritats reials, cosa que havia d'incidir negativament en celebrar-se la convocatòria següent.

L'existència d'una aliança no explicitada havia portat tradicionalment a la Corona i els representants de les ciutats reials a col·laborar a fi de contrapesar l'actuació dels grups privilegiats. D'ací el relatiu interès de la monarquia a ampliar el nombre de poblacions admeses a aquestes sessions parlamentàries.

Tanmateix, però, no totes les poblacions de jurisdicció reial podien estar representades a la cort. Existí una discriminació qualitativa que Lluís de Peguera expressà en aquests termes: *Universitats reals de pagesos, y gent rústica encara que tinguén Universitat no poden entrevenir en corts* (2). Malgrat tot, les poblacions amb dret a vot a les corts no excediren gaire de la trentena (3). A Mataró se li reconegué el dret de presentar síndic a corts en data ja tardana, concretament en la convocatòria que tingué lloc a Montsó l'any 1585 (4).

El dret d'assistir a corts fou una cobejada distinció pel que suposava de poder fer sentir els interessos locals en el centre neuràlgic on es prenen les decisions econòmiques, jurídiques, i molt especialment tributàries que havien d'obligar tot el Principat. Al mateix temps, es potenciava el mecanisme de rebre compensacions en forma de privilegis i exempcions als qui votessin una política pròxima als interessos de la Corona.

Per tant, en tenir notícia d'una propera convocatòria s'elaborava amb molta cura el conjunt de qüestions a debatre, els greuges a satisfer i els privilegis que hom pretenia veure atesos en el decurs de la celebració de l'assemblea parlamentària.

L'objectiu d'aquesta comunicació no és altre que l'estudi de les propostes que elaborà i assumí la Universitat de Mataró per a ésser presentades a la convocatòria de corts que realitzà Felip IV a Barcelona l'any 1632.

L'estudi dels capítols que la vila de Mataró presenta a aquestes corts possibilita una aproximació a problemes gairebé inèdits de la nostra historiografia local. D'una banda hi veiem reflectits els principals problemes d'índole econòmica, política o institucional que la comunitat tenia plantejats, i tanmateix, en les propostes concre-

tes o resolucions que hom aprovà, s'hi constata una determinada línia d'actuació pública que ens defineix els interessos de les persones que controlaven i menaven la política vilatana.

La documentació esmentada és el ressò de qüestions i polèmiques que haurien estat difícilment assequibles en l'àmbit local a partir d'altres fonts. Així s'hi poden percebre diferents posicions i dificultats a l'entorn del govern comunal, però també hi ha constància de les no sempre fàcils relacions entre el govern vilatà i l'administració reial.

Malgrat l'estricta caràcter local de molts dels plantejaments, la vila no deixà de fer sentir la seva veu sobre els grans debats que afectaven tot el Principat i que sols la intervenció de la Corona podia apaivagar.

Les corts de 1632 s'havien d'iniciar amb un pesat llast i amb mals averanys. El llast corresponia al fracàs de l'anterior convocatòria de l'any 1626. En aquesta ocasió malgrat els esforços d'ambdues parts no fou possible concloure les sessions parlamentàries, atès que no fou possible conciliar les pretensions de les parts. Els intents del comte-duc Olivares de fer contribuir Catalunya amb recursos humans o econòmics en el seu projecte de política defensiva conegut com *Unión de Armas*, s'estavellà contra l'aferissada oposició de la cort, a la qual no doblegaren ni les amenaces, ni les pressions polítiques, ni les recompenses que es proposaren. Recíprocament, totes les reivindicacions presentades pels estaments foren desatesses, tot condicionant-les a la concessió de l'important donatiu que la Corona sol·licità, i que finalment fou concedit per l'assemblea parlamentària. Finalment el rei abandonà el Principat i les corts restaren inconcluses i evidentment deteriorades les relacions entre Catalunya i el seu príncep.

La convocatòria de 1632 fou un intent de redreçar el diàleg trencat l'any 1616. Tanmateix, però, als observadors no se'ls escapava els negres auspicis que envoltaven aquesta nova convocatòria, que inevitablement havia de partir de l'estat de coses anterior, on la radicalització de les postures havia impossibilitat el diàleg institucional.

Si bé existí un relatiu interès per ambdues parts a resoldre el punt mort on s'havia arribat, és cert que la urgència dels esdeveniments obligà els ministres de la Corona a passar pel calvari d'una nova convocatòria. Les raons de la Corona foren de tipus econòmic. L'any 1627 la hisenda reial havia fet pública la impossibilitat d'atendre els pagaments a què restava obligada, i això en un context polític internacional en què les ambiciosos accions militars espanyoles en el marc europeu havien entrat en una fase crítica amb la pèrdua de la guerra de Màntua i amb les dificultats amb les tropes sueques. El finançament d'aquestes operacions bèl·liques sovint escapava a les possibilitats de l'exhausta hisenda reial que, tot i comptar amb les trameses de plata americana, es trobava en situacions molt delicades. És en aquest context en què cal situar l'afirmació de J. Elliot (5) que vincula la decisió de celebrar corts l'any 1632 amb la notícia de la pèrdua de la flota americana que portava els cabals americans.

Davant d'aquesta compromesa situació calia cercar noves fonts d'ingressos costés el que costés. Així hom intentà altra volta aconseguir la tributació dels catalans.

La prioritat que la qüestió econòmica tenia per als ministres de la Corona es fa ben palesa en les instruccions que es donaren als encarregats de negociar amb els representants del Principat:

Esta provincia es la más aliviada de tributos de todas cuantas poseo en mi monarquía y a la que hoy más precisa obligación corre de asistirme por no haberme hecho ningún servicio desde que reino y ser la más extendida, y sobrada y de mayor población (6).

El rei entrà a Barcelona el 3 de maig de 1632, però no pas amb la intenció de restar-hi gaire temps. S'havia previst que després de l'obertura protocolària de les sessions, el monarca partiria de nou, tot deixant al front de la cort el seu germà, el cardenal infant Don Fernando.

La pressa del monarca per deixar Catalunya es troba ben explicitada en una carta que Felip IV trameté a la Universitat de Mataró en produir-se un petit incident amb el síndic mataroní. El 8 de maig, és a dir, cinc dies després de l'arribada de la comitiva reial a Barcelona, el monarca s'adreçava a les autoritats mataronines tot dolent-se de l'absència del síndic de la vila als tràmits preliminars per a investir Don Fernando com a president de la cort.

Malgrat el to paternalista i les retòriques referències a les inajornables obligacions del monarca o als perills que la climatologia podia suposar per a la salut de la reial persona, no deixà pas de retreure a la vila la desatenció del seu representant, tot recordant la seva voluntat de *concluir las cortes que estan pendientes*, a fi que *se ajustasen las constituciones y ordenase todo lo que conviene al beneficio Universal desta Provincia* (7).

Finalment es realitzà la investidura de Don Fernando el 18 de maig, i immediatament s'iniciaren els treballs parlamentaris.

Al marge de la negligència —potser no del tot accidental (8)— del síndic mataroní que motivà la reconvençió del rei, hom havia elaborat amb bon deteniment la posició de la vila davant les imminents sessions. Coneixem almenys tres documents diferents que fan referència a aquesta qüestió (9).

El *Memorial de algunas advertencias per lo be publich del present Principat* i el *Memorial de algunas advertencias per la vila de Mataró*, formen la documentació base sobre l'afer. Probablement foren redactats pels advocats de la vila a partir de les consultes i indicacions dels membres del govern local, cosa que explicaria el notable rigor expositiu i conceptual amb què estan redactats, així com la presència de propostes alternatives referides a un mateix assumpte. Bon nombre de les indicacions contingudes en el *Memorial... per la vila de Mataró*, s'incorporaren al tercer document, que considerem la reelaboració definitiva que dels diferents temes es féu, ja a la vila, per mà del notari Puig. En canvi les qüestions que feien referència als pro-

blemes genèrics del Principat exposades en el *Memorial... per lo be publich del present Principat*, no foren incloses en els capítols, restant sols com a *advertencies* a fi de servir de pauta al síndic en la seva actuació.

El document intitolat *Diferents capitols que.s feren per part de la vila de Mataro en les corts del any 1632*, fou redactat en forma de *suplica* i dividit en divuit capítols. Aquest document és per la seva redacció i articulació l'esborrany de privilegi que hom pretenia obtenir (10).

El preàmbul introductori expressa la fórmula habitual per ressaltar els mèrits i serveis de la vila devers la Corona, tot intentant predisposar l'ànim reial a la concessió de les peticions que seguien. Es féu referència al fet que *la vila de Mataro es estat lluida y quitada de sos propis dines y reduida a la Real Corona de sa Magestat en dos ocasions*. Tanmateix no es deixava d'esmentar que *sempre que ha tingut posibilitat a servit a sa Magestat de son patrimoni y assenyaladament en lo any de mil siscents y hu en donar a sa Magestat mil y sinc centes lliures*. Hom conclouïa:

Per haver feta experiència los Serenissims Reis de Aragó pares y progenitors de V.A. de la fidelitat gran de dita vila y sos habitants, la han honrada ab alguns privilegis y concessions que vuy gosa pero ab ells no esta plenament provehit al bon govern y estat de dita vila.

Aquesta reflexió tenia com a objectiu introduir tot el conjunt de disposicions que hom pretenia innovar o modificar en el règim interior del govern de la vila. Tot i ésser aquest un dels aspectes més elaborats i que centrà principalment l'atenció dels regidors, apareixen altres propostes sobre diferents temes.

Hom formula objeccions a la fiscalitat reial, concretament pel que fa a la captació dels impostos de *coronatge* i *maridatge*, que es tributaven en produir-se una coronació o emmaridament a la família reial. En els anys anteriors la vila s'havia oposat enèrgicament a l'obligatorietat d'aquestes imposicions, tot alegant que el caràcter jurídic de carrer de Barcelona li suposava la mateixa exempció de què gaudien els habitants de la capital del Principat sobre aquests impòsits. Mostra de la voluntat de la vila de fer valdre les seves prerrogatives en aquest terreny en fou la negativa en què la vila havia estat taxada, cosa que obligà els oficials reials a executar el cobrament sobre els béns de la vila, per la qual cosa fou segrestada i venuda una peça d'artilleria de propietat pública (11).

Davant d'aquesta enutjosa situació la vila suplicà que li fos reconeguda la mateixa *exemcio y immunitat y franquesa de haver de pagar dits drets de maridatge y coronatge si y segons en la present ciutat de Barcelona y sos ciutadans esta observat*.

El document presenta també importants propostes de tipus econòmic. Vegem-ne l'expressió literal.

Item per quant en lo territori de la vila y terme de Mataro se acostuma cullir ordinariament molt gran quantitat de ví en gran abundancia la qual es causa que los qui.l cullen apenes poden traure lo cabal del que.ls costa maiorment en anys que y ha tambe abundancia en altres termens y parrochies de la costa de la mar de que

resulta molt gran dany a dita vila y sos habitants perso que no cullen blat ni poden comprar-lo del preu de dits vins que valen poch. Sia del servey de V.A. concedir a dita vila de Mataro y sos habitants que pogan traure quiscun any fora del present Principat de Catalunya mil botes de vi cada any que ab asso se socorrera a dits inconvenients.

Aquest interessant text aporta noves dades sobre el caràcter determinant de la producció vitivinícola en el Mataró del segle XVII, i tanmateix la relativa dependència de l'economia vilatana respecte d'aquesta producció. Dependència de la qual hom assenyalava alguns trets.

L'especialització vitivinícola ocupà gran part de les terres disponibles, tot limitant la presència de la resta de conreus, i molt especialment dels productes cerealístics, l'escassetat dels quals hom reconeix explícitament. I que hagué de motivar una intervenció directa de les autoritats de la vila a fi de garantir l'abastament d'aquests articles. Per contra, el que es desprèn de la cita anterior és que l'elevada producció vinícola local —*molt gran quantitat de vi en gran abundancia*— s'havia d'orientar necessàriament a la comercialització, ja que l'abastament estava més que assegurat. Amb aquesta finalitat s'emprengué durant tot el segle XVII una activa política per part de la Universitat de la vila per tal d'assegurar la lliure circulació dels vins locals, no sols a l'àmbit català, sinó com en el cas que comentem, fent menció expressa de la necessitat d'atènyer mercats més enllà de les fronteres de Catalunya.

I és aquest el veritable objectiu que cerca la Universitat en el capítol que esmentem. Si les vinyes no haguessin estat rendibles econòmicament, hom hagués optat per una política de producció cerealística, cosa que no es realitzà en cap moment a l'edat moderna. Contràriament, l'actuació pública dels plantadors representada per la Universitat es dirigí a possibilitar l'accés dels vins mataronins a nous i dilatats mercats on, lliures de la competitivitat dels vins de la terra, es poguessin assolir millors preus.

Les mesures que acabem d'esmentar no eren pas quelcom aïllat, sinó que formaven part d'un indubtable plantejament econòmic de tipus pre-capitalista. Així, mentre que es reclamava llibertat d'exportació, hom exigí a la mateixa cort en un document annex una estricta prohibició a l'entrada de vins foranis, cosa que constitueix una actuació típicament proteccionista (12).

La problemàtica econòmica no es limita a aspectes puntuals com l'esmentat, sinó que es fa palesa en mesures que cerquen potenciar els intercanvis mercantils a la vila, per a la qual cosa es presentà la següent petició:

Item per quant per deutes civils algunes persones dexar de anar a portar provisió y a altres negocis a dita vila en dies de fira, o, mercat, que perso placia a V.A. que en dies de fira o, mercat, qualsevol persona per deute civil vaja guiada per dita vila y terme y per nengun official puga per tal cas ser detinguda ni molestada en persona ni bens, ab les penes a V.A. ben vistes.

S'incloué aquest capítol en la petició de privilegi, tot rebutjant una proposta del Memorial... per la vila de Mataró que considerava la possibilitat de posar drets o, imposicions tant solament per los forasters que venen a comersar y negosciar asi en

Mattaro no entenen y fossen compresos los que estan asi en Mattaro que tenen casa parada y affogada.

Al darrera de cada postura de les enunciades molt probablement hi havia els interessos de diferents col·lectius dintre de la població. L'opció assumida per la Universitat de la vila és una defensa de la lliure concurrència econòmica front una altra actitud que apareix més vinculada a unes opcions de limitació i privatització de les activitats econòmiques. Probablement a aquesta actitud oberta del mercat local s'ha de vincular la presència de comerciants genovesos a la vila, que fou motiu de denúncia per les autoritats barcelonines (13).

Malgrat l'interès d'aquests plantejaments econòmics presentats a la cort, el nucli més substancial de qüestions afectava el règim de govern de la vila. Un dels punts controvertits fou la figura i atribucions de la batllia. La legitimitat i autoritat del govern vilatà s'assentaven sobre un sistema dual. El batlle, representant de l'autoritat reial a la vila, n'era un dels pilars, exercint la seva autoritat en matèries d'ordre públic i amb importants funcions judicials. El segon element era la Universitat de la vila, que representava els interessos de la col·lectivitat davant l'administració reial, i que gaudia d'amplis poders per al govern local, reconeguts en diferents privilegis. Tanmateix, però, el reconeixement de l'autoritat reial per part de la Universitat s'exemplificava en l'homenatge que els membres del govern de la vila havien de prestar en mà del batlle, en tant que representant del monarca. La figura institucional de la batllia havia sofert importants transformacions d'ençà l'afranquiment senyorial. Un cop aconseguida la definitiva incorporació a la Corona, el batlle continuà exercint les funcions judicials o de policia que li pertocaven, al mateix temps que continuava essent el representant del senyor —ara ja el monarca—, cosa que el convertí en un magistrat públic, i amb autoritat suficient com a representant senyorial per a rebre el jurament i homenatge, i amb el dret d'assistir a les reunions i deliberacions del Consell de la vila.

Amb el pas del temps es pot constatar una ofensiva, mai explicitada, dirigida a mediatitzar i a neutralitzar les funcions i atribucions de la batllia. Fita important en aquest procés foren les concessions obtingudes per la Universitat en el privilegi de Ferran II del 31 de juliol de 1480 en el qual es regularen les característiques dels aspirants a la batllia (14).

El caràcter temporal del nomenament i el dret de presentació dels candidats en mans de la Universitat incidí en una efectiva pèrdua del pes específic d'aquest funcionari, restant la seva força política progressivament subordinada als interessos de la Universitat, fins a convertir-se pràcticament en un funcionari d'aquesta.

Ben aviat, fins i tot a les qüestions de protocol a precedència —tan primmirades en aquesta època— el batlle fou posposat als jurats (15).

El següent pas fou l'intent per part de la Universitat d'usufructuar algunes de les funcions i atribucions de la batllia. En aquesta línia s'han d'interpretar algunes

de les propostes presentades a corts.

El primer punt tractat feia referència a la responsabilitat de la custòdia dels presos.

Item com ajen resultat a la dita vila molt grans inconveniens a la bona administració de la justícia per aportar-se'n lo balle que's troba ser de dita vila en sa casa y tenir en ella detinguts los presos axi per causes civils com criminals perso que no tenint dits balles comoditat en ses cases de tenir los ben custodits y guardats son aquells fugits y han despres perpetrat altres crims y delictes los que no agueren succehit si aguessen estat ben custodits y guardats...

Per a pal·liar aquesta situació hom proposà construir unes presons a sos propis gastos, constituint-se els mateixos jurats com escarcellers i en darrer terme com a responsables dels presos. Al mateix temps es sol·licitava que el batlle o qualsevol funcionari reial no poguen tenir presos alguns en ses cases o posades, ans les ajen de aportar aquells en dites presons encontinent los hauran presos, o al menos dins de una hora.

Probablement l'interès primordial de la vila no estava tant a construir les presons com a sostreure les persones detingudes de les mans dels funcionaris de la justícia reial.

En un altre capítol la Universitat expressava les seves aspiracions sobre l'execució dels deutors de la hisenda municipal, tot invadint també competències de la batllia.

Item per quant la Universitat de dita vila fa molts censals y te molts gastos que tots se pagan de les impositcions de dita vila, en la cobrança y execucio dels quals y a aguda fins vuy alguna negligencia per estar los balles de dita vila ocupats en diferents negocis, perso placia a V.A. donar facultat y jurisdicció al clavari de dita vila, qui vuy es, y per temps sera, de que puga cobrar y exigir dites impositcions y fer qualsevol execucions que sien menester contra los debitors de dita vila, axi per raho de dites impositcions, frauds, penes y bans, com altrament, si y conforme esta concedit al clavari de la ciutat de Barcelona.

El capítol següent es fa ressò del creixement de la vila (16) a fi de sol·licitar que l'actuació del batlle es reforçés amb la d'un funcionari auxiliar, el sots-batlle, amb competències suficients per a exercir la jurisdicció en presència del titular de la batllia a fi de *capturar qualsevol delinquent en tots y qualsevol fets criminals ab que aja de lliurar aquells en ma y poder del dit balle.*

La preocupació que hom manifestava en la redefinició de les funcions de la batllia formen sols una part dels capítols que es dedicaren a una meticulosa reglamentació d'aspectes controvertits de la mecànica interna de la Universitat.

Els vells privilegis d'Alfons el Magnànim i Ferran II no eren suficientment explícits en algunes qüestions prou importants. Es féu en aquests documents el reconeixement de la personalitat jurídica de la Universitat com a òrgan representatiu de la comunitat, al mateix temps que es determinava la composició i estructura del govern municipal; en canvi no es féu cap referència als mecanismes d'elecció dels càrrecs representatius (17).

No fou fins el segle XVI que es produïren innovacions en aquest punt. I les connotacions dels esdeveniments bé mereixen un petit comentari. Un document datat a Barcelona el 6 d'agost de 1519 emès en forma de privilegi per l'emperador Carles s'expressa en els següents termes:

A nos es estat recorregut per part de la Universitat de la nostra vila e terme de Mataró dient que lo regiment de la dita vila esta vuy en die en tal manera e forma que no pot esser regida sens alguna manera de discordia e passio axi en las elections de las tres personas que quiscun trienni se acostumen de presentar per lo officio de batlle a nos, o, a nostre lloctinent com encara per la electio dels jurats e qualsevol altres officis e regiments de la Universitat de dita vila [...] es mester per apartar tota manera de passions e per lo be e repos de dita Universitat e singlars de aquella que dits regiments sian posats e ordonats en forma de insecució... (18).

Aquesta intervenció directa de la Corona per apaivagar els enfrontaments que s'originaven a l'entorn de la provisió dels llocs de govern municipal és un bon testimoni de com la manca d'uns mecanismes establerts explícitament amb aquesta finalitat degué portar a un tipus de govern oligàrquic que en un moment determinat fou enèrgicament contestat pels sectors de la població més perjudicats.

La solució arbitral dictada per la Corona fou la implantació del règim insaculatori per a la provisió dels càrrecs de govern. Carles I en prendre aquesta determinació no féu més que seguir els precedents que per a semblants situacions s'havien adoptat per a pal·liar les profundes crisis urbanes de la baixa edat moderna. A Mataró es manifestà, si bé en dates molt avançades, aquesta mateixa contestació front d'uns mecanismes que privilegiaven una reduïda minoria en l'exercici del poder.

El sistema insaculatori, teòricament, havia de servir per a obstaculitzar qualsevol intent de monopolitzar els òrgans de govern municipal. Com ja és sabut la selecció de les persones per als llocs vacants es realitzava mitjançant l'extracció a l'atzar d'entre els noms que estaven dipositats en una bossa. Per tal de garantir la rectitud del procés els noms estaven escrits en uns rodolins de pergamí recoberts de cera, i l'extracció l'efectuava un *minyó*. D'ençà la reforma de 1589 el govern municipal restava integrat per vint-i-quatre persones. Tres jurats, tres *prohoms*, o jurats de l'any anterior, i divuit membres del Consell, a més de la resta de funcionaris de la Universitat, com el calvari mostassà, etc.

Per al nomenament d'aquests càrrecs de govern i dels funcionaris es disposaren un conjunt de bosses per a cada càrrec específic, d'on es procedia a fer l'extracció en haver de produir-se la renovació anual dels òrgans de govern. El sistema insaculatori tenia, però, un punt feble en l'ambició propòsit de fer de l'atzar l'àrbitre entre els aspirants a les regidories municipals. Punt feble que mediatitzava i gairebé invalidava la pretesa transparència del sistema. Aquest punt era la selecció dels noms a incorporar en cadascuna de les bosses dels oficis. Malgrat estar aquesta qüestió més o menys definida a la major part dels municipis, altra volta en el cas mataroní la legislació no era clara ni fiable, d'ací que hom intentés reglamentar-la minuciosament.

L'atenció que hom esmerçava en aquestes qüestions no era pas endebades. El control dels òrgans de govern municipal havia estat i hauria d'ésser en un futur no

llunyà motiu de tensions, debats i fins i tot aldarulls populars a Mataró. Hem de considerar les àmplies funcions sobre les quals tenien competències els regidors, en matèries econòmiques, tributàries i fiscals, defensives, urbanístiques, sanitàries, etc. Tanmateix les autoritats locals eren el darrer graó de l'aparell polític i institucional que restava contínuament en contacte directe amb els governats. Les seves decisions en qualsevol matèria podien inevitablement afavorir o perjudicar els interessos econòmics dels diferents sectors socials de la població.

El primer problema que es plantegen els redactors de l'esborrany de privilegi que comentem és la substitució que quadriennalment es realitzava de totes les persones insaculades a les diferents bosses que haguessin mort durant aquest període. Aquesta tasca era realitzada pels insaculadors, que eren en nombre de vuit, escollits pels tres jurats, i als quals s'encomanava *insacular personas abils e sufficients segons deu e llurs bonas consciencias* (19). Malgrat aquestes bones recomanacions la realitat demostrà que els insaculadors sovint negociaven la introducció a les bosses de persones pròximes per lligams familiars o per interessos econòmics, cosa que explica la reiterada presència de pares, fills o germans no tan sols a les bosses, sinó fins i tot exercint càrrecs en el mateix Consell. És innecessari comentar l'efecte pernicios que aquesta concurrència d'interessos particulars havia de tenir en el bon desenvolupament de la gestió pública. Hom proposà a les corts fórmules que garantissin una major equanimitat en la provisió dels candidats a exercir les funcions públiques.

El *Memorial... per la vila de Mataró* proposava diverses fórmules, alternatives algunes d'elles, a fi de paliar els vicis adquirits en aquest punt. Una de les propostes considerava la possibilitat que els tres jurats proposessin cadascú un nom per ésser insaculat, i que aquests haguessin d'ésser aprovats per tot el Consell, i en segona votació els consellers elegissin d'entre els proposats qui hauria d'accedir a alguna de les bosses. S'oferia també la possibilitat, per al cas que el Consell no exercís la funció d'habilitador, de constituir un petit comitè d'habilitadors integrat per tres persones extretes de cadascuna de les bosses de jurat més sis representants escollits també a l'atzar d'entre la bossa del Consell.

Així, segons el contingut d'aquest avantprojecte, la selecció de les persones que havien d'ésser insaculades s'havia de realitzar a proposta del jurat, però amb l'aprovació expressa bé del Consell en ple, o en cas de no actuar aquest com a habilitador, pel grup dels nou habilitadors, els quals rebien autoritat per a refusar qualsevol nom que els fos presentat. Les persones habilitades pel comitè eren les que obtenien majoria en la votació. En cas de paritat en els vots s'havia de realitzar una nova votació per un nombre senar d'insaculadors.

Per tal de dificultar influències externes sobre els habilitadors es disposà que *en lo punt y momento que seran extrets, los jurats agen de enviar-los a.ssercar y sans moure.s ni apartar-se de dits Jurats de la instancia ont seran ajen y deguen fer la insicolicacio y de alli no puguén axir fins estigue feta y d.exa manera se evitaran moltes negossiasions.*

Aquestes indicacions foren recollides en el document definitiu que hom pre-

sentà a les corts, si bé amb alguna variació substancial.

Item per quant la experiència ha ensenyat que lo insicular a gust de cada qual dels insiculadors, sens haver hi qui conega del insiculat havent pujat a les bosses de jurats y altres officis del govern de dita Universitat persones faltant-los alguns requisits necessaris venint tot en notable dany de dita Universitat, perso lo sindich de dita Universitat a V.A. suplica sia de son real servey concedir a dita Universitat en privilegi y als singulars de aquella que axi com de tres en tres anys per reals privilegis se acostuman insicular en les bosses dels officis de dita Universitat los llochs que faltan en dites bosses per mort de alguns, axi mateix lo mateix dia y immediatament feta la extraccio de insiculadors, que per reals privilegis se fa de tres en tres anys, sien trets nou rodolins, so es tres de la bossa de jurat en cap, tres de la de jurat segon, y tres de la bossa de jurat ters, y que axi com se aniran trayent dits rodolins sien llegits los noms de les persones que dins ells estaran insiculades y que aquestes nou persones sien agudes per habilitadors de les persones que los jurats y insiculadors anomenaran perque sien inseculades en los llochs o, rodolins que trobaran noms de persones mortes, y que si acas algu, o, alguns d'estos tals trets per habilitadors era, o, eran fora del terme de dita vila ne sia, o, sian trets de la bossa, o, bossas ne faltarian fins compliment del numero de tres de cada bossa, y que si no eran en la vila y eran en lo terme se ajan de anar a cercar en llur casa o, ahont seran de dit terme y que tambe per haver-n.i al present que no saben llegir ni escriurer y se poden acertar a exir algu d. estos ha habilitadors, en lloch de qualsevol d. estos ne sia tret altre que sapia llegir y escriurer fins al compliment de dit numero de nou, los quals nou habilitadors ajuntats encontinent seran cridats en una istancia de la casa de dita Universitat apartada ajen de prestar jurament a nostre Senyor Deu y als seus quatre sants Evangelis de be y llealment haver-se en dita habilitació, y despres de prestar dit jurament ab tota rectitut consideraran dits habilitadors si la persona, o, persones nomenada o nomenades per als officis o, carrechs de dita universitat per dits jurats y insiculadors son aptes y sufficientes y tenen les circumstancies necessaries per a exercir los officis y carrechs a que per dits jurats y insiculadors seran nomenats, y si ha dits habilitadors los aparexera convenient repellar als tals nomenats, o, nomenat per dits jurats o, insiculadors als dits officis y carrechs de dita universitat, pogan, degan y ajan de repellar-los, y reprovarlos. obligant als dits jurats, y insiculadors qui nomenat hauran als tals repellits, que nomenen altres persones per als dits officis y carrechs en lloch dels tals repellits, la qual habilitacio y reprovacio respectivament fahedora se aja de fer per escrutini, y vots secrets axi que qualsevol persona nomenada per ser habil aja y dega tenir al manco sinc vots en son favor, tota malicia y interes postposats.

A diferència del que es proposava a l'avantprojecte, no sols es prescindia del Consell com a habilitador de les persones a insacular, sinó que fins i tot no se li assignava cap representació en el comitè d'habilitadors que hauria de restar integrat exclusivament per noms extrets de les bosses dels jurats.

La redacció definitiva de l'esborrany de privilegi s'adreçava, doncs, a reforçar les prerrogatives del poder executiu, representat pels jurats, en detriment de les funcions del Consell, deixant en definitiva en mans de les tres primeres magistratures municipals el control sobre l'accés a qualsevol de les regidories de la vila.

Això ens porta a considerar la fallàcia de la pretesa composició "democràtica" dels municipis anteriors a l'aplicació del decret de Nova Planta. Processos i mecanismes com els descrits mediatitzaven la pretesa igualtat davant l'atzar dels candidats als càrrecs públics. Segons es desprèn de les ordinacions que hom proposava, el sistema insaculatori no deixà mai d'ésser una fórmula encoberta de cooptació, essent l'única garantia que restava per a la credibilitat del procés el nombre més o menys elevat de persones que es trobaven a les bosses. I tanmateix aquesta qüestió també fou replantejada. Així no es dubtà de proposar un conjunt de peticions, algunes marginals, però que afectaven i limitaven l'accés a les bosses dels oficis municipals. Trobem en primer terme una petició totalment fora de lloc, com reconegué el mateix redactor del document (20).

Que ningun jueu, moro, ni infame puga esser insiculat a Jurat de dita vila ni a ningun dels officis de la casa de aquella.

S'inclogueren però, altres disposicions més ben encaminades. Així es prohibí insacular els forasters o nouvinguts a la vila *sino es que aja habitat en ella y tingut casa parada per spay de deu anys cumplits.*

La xenofòbia es converteix també en un argument vàlid per a excloure persones de l'accés al govern local.

Item que no.s pague insicolar ningun frances fins a la quarta generasio en nengun carrech de la vila.

Una altra mostra de la divergència de criteris entre els redactors del *Memorial* ... *per la vila de Mataró* i els encarregats de la definitiva redacció del privilegi ens l'ofereix la petició que es féu en el *Memorial* a fi d'ampliar el nombre de persones insaculades a cada bossa —incrementant les bosses dels jurats en cinc rodolins i la del Consell en vint—. Aquesta proposició no reeixí i no fou incorporada en el redactat definitiu. En canvi sí que ho fou una altra, que tot i venir avalada per incontrovertibles arguments de tipus pràctic, havia d'excloure necessàriament de la Universitat de la vila un percentatge molt elevat de la població:

Item per quant fins vuy en les bosses del govern de la casa de dita vila se ha pogut insicular qualsevol persona, com de fet se han insiculades moltes, sens saber llegir ni escriurer lo que ve a redundar en notable dany del bon govern de dita vila, per-so sia del servey de V.A. concedir a dita Universitat en privilegi que del dia present en avant no puga ser insiculada persona alguna a les dites bosses de dita vila, que no sapia llegir ni escriurer, que ab asso se obviaran y repararan notables danys.

Malgrat el to il·lustrat de la proposició, en un context cultural com l'existent en aquest moment històric, aquest acord bandejava automàticament la major part de les classes populars.

A tall de conclusió provisional, podem avançar el nostre convenciment sobre l'existència d'una decidida voluntat de restringir l'accés als llocs de govern municipal tot configurant un clos tancat i directament controlat per les famílies que es trobaven insaculades a les principals magistratures, d'on es seleccionaven els dirigents de la vila, prenent les mesures legals adients per garantir, malgrat la ficció igualitària del sistema insaculatori, l'exercici del poder local a l'abast de poques mans.

En alguns capítols es pot rastrejar l'existència de conflictes i jocs d'interessos en el si del Consell. Així, en argumentar-se la conveniència de la votació secreta per a les deliberacions del Consell hom feia les següents consideracions:

Item per obviar los grans danys que en molts casos se poden seguir de votar les proposicions que fan los Jurats de dita Universitat ab vot alt y publich, per quant, havent de votar alguns devant de persones a qui tenen obligacio poden dexar de votar allo que en llurs conciencies senten y estan obligats...

En regular l'exsaculació hi trobem també una referència a debats interns. Anualment es procedia a la renovació dels càrrecs de la Universitat tot realitzant l'exsacu-

lació, és a dir, l'extracció dels membres del nou govern de les respectives bosses. Però aquest fet sol no era suficient. Podia haver-hi un bon nombre de situacions o raons que es tenien com incompatibles amb l'exercici d'un càrrec públic. Així es podia considerar inhàbil l'exsaculació dels que no haguessin *vagat* o mantingut un període de temps determinat entre l'exercici d'un ofici municipal i la nova extracció. Altres situacions que exclouien automàticament de l'exercici de la gestió pública eren el fet d'ésser deutor o pledejant amb la Universitat, o el tenir-ne en arrendament algun dret. També en restaven exclosos els penats i els familiars del Sant Ofici. L'habilitació o no de les persones exsaculades la realitzava el Consell que cessava en les seves funcions. S'iniciava l'extracció i era llegit el primer nom. Si era considerat hàbil restava nomenat, però si era inhàbil, el rodolí era de nou inclòs a la bossa i se n'extreia un altre. Succeí en més d'una ocasió que s'inhabilitava persones sense haver-n'hi raó justificada, tot per a propiciar un altre nomenament, que es feia a continuació. Això era una font de qüestions i plets i hom proposà una nova reglamentació que impossibilités aquest abús. Vegem-ne l'encapçalament i la cloenda.

Item per obviar plets, debats y questions que la experiencia ha ensenyat suscitan del modo del habilitar que han fet los jurats y Consell de dita Universitat... que ab asso apar se han de reparar molts inconvenients y debats...

La lluita pel poder en el si de la casa de la vila no era pas aliena al protagonisme que la Universitat havia d'exercir en la praxis de la gestió pública. Això es féu palès en la presa de posició del govern de la vila davant les pretensions dels *gaudints* de privilegi militar.

Un dels fruits del desenvolupament econòmic que experimentà la vila d'ençà el segle XVI fou una creixent diferenciació social entre els seus habitants. Això es manifestà, entre d'altres coses, en l'intent d'alguns dels membres més rellevants, econòmicament i socialment, d'atènyer un *status* social paranobiliari, que els diferenciés de la resta de la població. Aquest anhel fou satisfet per un privilegi obtingut a les corts de 1599 pel qual es concedia a la vila crear *burgesos honrats* a l'estil i forma de la ciutat de Perpinyà.

Aquests títols venien a ésser una versió local de la ciutadania honrada de Barcelona. Malgrat no assolir la consideració social d'aquests darrers, els burgesos honrats obtingueren del monarca el reconeixement d'un *status* jurídic propi, que els permetia d'ésser considerats com a *gaudints* de privilegi militar. No foren, però, els únics representants d'aquest col·lectiu aristocratitzant. Compartien els mateixos privilegis els doctors en medicina i les persones amb títol pertanyents a famílies nobiliàries que residissin a la vila.

De la problemàtica que originava la presència d'aquest col·lectiu n'és un testimoni fefaent el capítol que hom presentà a les corts sobre aquest afer.

Item com que de alguns anys a esta part habitan en la dita vila alguns ciutadans honrats de Barcelona, doctors, y se sien fets en ella alguns burgesos, los quals pretenen gaudir de privilegi militar y estan esempe de la jurisdiccion ordinaria del balle de dita vila lo que es molt gran inconvenient, Perso que dita vila esta distant de la

ciutat de Barcelona quatre lleugues, y per cantitats modiques, es gran dany haver de acudir veguer de Barcelona a qui pretenen ells solament estar subjectes y en fets criminals se puga patir per dilacio, y encara lo que mes es en virtut de differens privilegis, aja sempre pretes la vila de Mataro que dit veguer no pot entrar en dita vila ni terme per exercir jurisdicció contra persones algunes, del que ve a resultar molt gran confusio, y dits ciutadans honrats, doctors y burgesos, y militars sils hi haura, apar que no tenen superior qui conega contra d.ells y a mes de tot lo dalt dit los dits ciutadans honrats doctors y burgesos ajén acostumat ser insiculats en les bosses dels officis de dita vila com de present ho estan la major part d.ells y obtenint aquells prestar per solo solit jurament en ma y poder del balle de dita vila. Perço placia a V.A. statuir y provehir y concedir a dita vila que los ciutadans honrats, doctors y burgesos que habitan y per temps habitaran en aquella y militars si per temps los hi haura tant en causes civils com en criminals stiguen subiectes a la jurisdicció del batlle de dita vila (...) y que estigan obligats a guarda de moros, y de morbo per ser la cosa comuna a tots y tant del servey de sa Magestat.

La proposició reflecteix la contradicció de tipus jurídic a què havia portat l'existència de privilegis jurisdiccionals entre els pobladors de la vila. La negativa dels *gaudints* a acceptar l'autoritat del batlle els situava en una situació d'avantatjosa immunitat, tot fent-los inabastables a la justícia ordinària, al mateix temps que la seva dependència del veguer de Barcelona afectava els privilegis assolits per la Universitat.

Si a aquestes prerrogatives judicials hi afegim l'exempció fiscal i tributària i el deslliurament de la gravosa càrrega que representaven els allotjaments de tropes, tindrem una visió aproximada de l'abast real i pràctic que comportaven les prerrogatives dels *gaudints* de privilegi militar. La contrapartida teòrica a aquesta situació de privilegi i de preeminència radicava, en tant que *militars*, en la predisposició al reial servei. D'aquí que la vila insistís a reclamar la presència dels *gaudints* en actuacions de caire comunal de la qual cosa hom intentava sostreure's tot invocant els propis privilegis. Aquesta fou una de les contradiccions típiques de les classes privilegiades a l'edat moderna.

Es fa perceptible en aquest enfrontament, malgrat el to estrictament jurídic, un estat d'opinió representat pels membres del govern, contrari a l'existència i proliferació de situacions privilegiades com les citades. Les diferències entre els *gaudints* i la resta de la població s'accentuaren en el decurs del segle. Expressant de manera prou eloqüent com l'accés al procés d'aristocratització d'alguns membres de la població es produí la recerca d'unes concessions i avantatges socials i econòmics, tot eludint els deures i les càrregues que afectaven la resta de vilatans.

A més de la problemàtica local estudiada fins ací, la vila prengué també posició davant dels grans temes que afectaven tot el Principat, i que ja en convocatòries de corts anteriors havien estat el principal cavall de batalla entre els representants catalans i els ministres de la Corona.

Les instruccions sobre aquest conjunt genèric de temes fou redactat a Mataró en un memorial a part lliurat al síndic amb l'encapçalament *Memorial de algunes advertencies per lo be publich del present Principat*, on s'hi aplegaren els punts més rellevants del programa reivindicatiu català a les corts de 1632.

Consta el *Memorial* d'onze capítols que ofereixen un testimoni viu i directe

de l'estat de la qüestió en la controvèrsia entre la Monarquia i Catalunya. Seguirem per al seu estudi el redactat original.

Primo que nengun diputat del present principat no pugue esser capturat en nengun temps occupant son carrech.

La Diputació del General actuava com a comitè permanent de les corts catalanes en els períodes entre convocatòries. Els diputats exercien la representació dels estaments i tenien entre d'altres funcions fiscals, l'encàrrec de vetllar pel compliment de les llibertats i constitucions de Catalunya. Aquestes elevades funcions els convertiren en figures poc agradoses a alguns virreis, especialment en moments de tensió, en els quals els funcionaris de l'administració reial no dubtaren en alguna ocasió, a empresonar-ne. A fi de preveure situacions semblants hom els sol·licità una immunitat plena en el decurs de la seva gestió.

Item que les dignitats tant eclesiasticas com seculars del present Principat no les pugan ocupar sino es catalans tant solament y no altres nassions.

Un dels greuges més retrets a la Corona per part de la noblesa catalana, fou la política emesa pels Àustries de nomenar per als càrrecs de l'administració reial o eclesiàstica a Catalunya personalitats forànies. Convertint-se els llocs de govern a terres catalanes i les seves rendes en objecte de gràcies reials a persones properes a la cort madrilenya, cosa que originà no poca malvolença i rancúnia entre els qui del Principat estant aspiraven als mateixos llocs (21).

Item que los inquisidors no puguén conèixer ni entrameterse sino de sos familiars tant solament y no de altres personas y tambe no puguén conèixer ni entrameterse sino es de les coses tocants a la fe tant solament y no de altres y quant ho fassen se tinguen per nulles.

Item no i puga aver familiars per los llochs sino es sèrt numero so es lo numero los aparexera segons los llochs y los que seran de mes a mes del numero se taxera en cada lloch los demes no gaudescan del dit dret de familiar.

La Inquisició esdevingué un veritable poder paral·lel a l'administració reial, gràcies a una eficaç xarxa de *familiars*, o persones vinculades: s'havia fet omnipresent a la major part del territori del Principat. L'actuació d'aquests *familiars* investits de notables prerrogatives jurídiques originà conflictes i tensions tant amb les autoritats civils com amb els mateixos estaments nobiliari i eclesiàstic. Les limitacions que hom reclamava en aquests capítols cercaven reconduir les competències del Sant Ofici a qüestions de fe, i limitar els seus efectius humans, amb un intent de desarmar aquest poderós exèrcit de confidents d'inapreciable vàlua al servei reial (22).

Item sa Magestat no degue allotjar nenguna manera de soldats en nengun lloch de Catalunya sino es un soldat de dues en dues cases y que les cases pobres no i sien compreses rellevant per cada lloch lo ters de les cases per los pobres y axio sie en qualsevol temps encara sie en occasio de guerra viva y lo dit allotjament se aje de fer ab lo modo estam obligats donant servici y no altrement.

Item si son soldats que passen de transit y no se entratenen en nengu dels dits llocs sino es una nit tant solament sa Magestat puga allotjar un soldat per cada casa tant solament y no pugue excedir a mes numero de soldats per casa allotjant-los ab lo modo ja referit.

Els allotjaments de les tropes que transitaven pel Principat es realitzaven a càr-

rec de viles i llocs. Era probablement una de les obligacions més gravoses per a les poblacions i no exclusivament per raons econòmiques. En els anys que seguien hom tingué més que ocasions de patir en pròpia carn la feixuga càrrega d'haver de mantenir un exèrcit que vivia literalment de i sobre el terreny on es trobava. Del conflicte que l'aplicació d'aquest dret feudal suposava per a les famílies afectades no cal fer-ne esment. Sols recordar que l'enfrontament amb les tropes allotjades fou un dels motius presents en la revolta catalana de 1640.

Les proposicions que hom féu en el *Memorial* no eren més que un intent d'al·leugerir i limitar les arbitrietats que l'aplicació d'aquest dret podia comportar.

Item los jutges ajen de declarar qualsevol causa dins lo temps de un any sempre que sien instats de la huna o, de les dos parts.

La manca d'agilitat en l'administració de la justícia és un problema amb antecedents ben reculats. Hom atribuïa les reiterades dilacions no sempre a causes alienes a les parts en litigi, d'ací la petició d'instar als funcionaris terminis concrets per a la seva actuació.

Item franquesa de quins per tot lo principat de Catalunya.

Aquesta qüestió esdevingué un veritable desafiament entre l'administració reial i la major part de viles i ciutats de Catalunya. El rei tenia teòricament dret a percebre el *quint* o cinquena part de les rendes dels municipis; però d'altra banda pràcticament tot el Principat l'havia deixat de satisfer. Els ministres de la Corona veieren en aquest impòsit una de les poques vies constitucionals de fer contribuir els catalans a les despeses de la monarquia. Davant l'oposició dels afectats la Corona optà per tramitar el problema per via judicial. La reclamació del dret a la ciutat de Barcelona féu arribar a moments molt crítics les relacions del govern barceloní amb les autoritats reials.

En el cas concret de Mataró, s'havia obtingut exempció d'aquest dret durant vint-i-cinc anys per haver ofert la vila un donatiu a la Corona. Un cop passat el termini fixat s'iniciaren les pressions de l'administració reial a fi d'obligar-la a tributar. La Universitat de Mataró prengué una enèrgica actitud: *La Universitat entenga esser francha de quintos, que per tal se done poder al syndich de evocar causa contra lo fisch real sobre dites coses* (23).

Finalment la vila, malgrat oferir una aferrissada oposició, fou obligada a pagar. La posició irreductible en aquest punt fou una de les causes del fracàs de les corts de 1626 i també ho seria de les de 1632.

Item que nengun franses no puga parar casa en tot lo present Principat sots pena de tenir tots sos bens perduts aplicadora dita pena ab lo modo millor los aparexera y que en qualsevol temps puga executar dita pena instant-ho los senyors deputats del present Principat o, los Jurats de aquell tal lloch que dits francesos auran parada la tal casa.

Item que nengun franses no puga entrar en corts ni ocupar ninguna dignitat tant de Isglesies com de altres ni esser inscolat en nengun carrech de ciutats viles y llochs del present Principat fins a la quarta generacio.

Altra volta la xenofòbia és el presagi d'unes relacions difícils amb França, que al cap de molt poc temps haurien d'esclatar en guerra oberta.

Amb tot aquest bagatge documental el síndic mataroní, Jaume Çafont Tria empenqué el camí de la cort. Tanmateix, però, els mals averanys que havien precedit la celebració es pogueren prompte confirmar. No sols fou impossible arribar a un acord en els afers que restaven pendents de les corts anteriors —quints, Inquisició, observança de les constitucions, etc.— sinó que s'hi afegiren altres qüestions que barren tota possibilitat d'entesa.

Un dels nous punts de conflicte fou el dret que invocaren els representants del govern de Barcelona de restar coberts en presència del rei. Fou impossible fer avançar les corts enmig d'unes pretensions i reclamacions dels estaments que la Corona considerà agosarades i hostils (24). Hom optà, en lloc de dissoldre l'assemblea, per prolongar-la indefinidament. El resultat fou el mateix. Per segona volta en l'espai de sis anys els mecanismes institucionals havien restat impotents per a resoldre les diferències entre Catalunya i el seu príncep. El diàleg en el si de les institucions encarregades de propiciar-lo no havia estat possible. Hom podia invocar, doncs, la inoperància de les institucions o la malvolença de les parts. La defensa que d'aquests arguments feren cadascun dels dos bàndols predisposà ideològicament a un enfrontament obert com fou la Guerra de Separació, en la qual el Principat temptejà d'assegurar el manteniment del seu *status* polític reemplaçant el rei *Catòlic* pel rei *Cristianíssim*. Fou talment sortir del foc per anar a parar a les brases.

Els successius desenganys catalans en la defensa de la seva identitat política i institucional s'han d'interpretar en relació al context històric i geopolític en què es produïren. Les constitucions i llibertats de Catalunya esdevingueren per a personatges com el comte-duc Olivares o pel mateix Richelieu, rèmores difícilment conciliables amb els respectius projectes polítics. Catalunya podia escollir entre França o Espanya —la situació geopolítica demostrà inviable la temptativa autònoma com la república de Pau Claris—. Enmig d'aquestes dues potències, però, com els fets s'encarregarien de demostrar, fos quina fos la corona on hom es vinculés, el problema de fons fou sempre el mateix: la inadequació del vell règim polític català d'origen medieval en el si d'estats centralistes i autoritaris, on l'exercici de l'autoritat ja no fou compartit sinó assumit íntegrament pel poder central. Finalment la inobediència catalana a Felip V serví en safata l'argument definitiu per a resoldre la qüestió catalana. Paradoxalment foren els ministres borbònics els que feren possible el vell somni austracista d'enderrocar el sistema constitucional català.

Els projectes i propostes mataronines que hem estudiat es veieren reduïdes al no-res llevat d'un privilegi aïllat i poc significatiu que s'obtingué sobre el pagament dels lluísmes pertocants al rei (25). Malgrat tot ens ha permès copsar el batec de les preocupacions quotidianes al Mataró del segle XVII.

NOTES

- 1.- Entre les funcions importants que tenien encomanades cal esmentar l'aprovació de les Constitucions, així com els Capítols de Cort i les Actes de Cort, instruments tots ells imprescindibles per a la governabilitat de Catalunya.
- 2.- PEGUERA, L.: *Practica, forma y stil de celebrar Corts en Catalunya*, 1632.
- 3.- GARCÍA, R.: *Historia de Cataluña siglos XVI-XVII*, Barcelona 1985, p. 329.
- 4.- Arxiu Municipal de Mataró, *Llibre Segon de Privilegis*, fol. XXIX, Lligall 1.
- 5.- ELLIOT, J.: *La rebelión de los catalanes (1598-1640)*, Madrid 1977, p. 242.
- 6.- Citat per J. Elliott, *La rebelión*, p. 246.
- 7.- El Rey
Amados y fieles nuestros. Con desseo de concluir las cortes que estan pendientes desde el año de mil seiscientos veinte y seis aca he venido a dar medio en esto siendo imposible detenerme a su conclusión assi por no poner en manifesto riesgo mi salud haviendo de caminar con calores como por empeçarse a experimentar ya la falta que hago al despacho de mis armadas y assis-
tencias a mis exercitos siendo cada día mayores las causas de embiar socorros para que nuestra sagrada religion no padescas para lo qual me voy previniendo por si fuera menester por mi persona hazer mayores movimientos de guerra. Estas consideracions me obligaron a escriviros viniese-
des en la habilitación de uno de mis hermanos en cuya presencia se prosiguiese y diese fin a és-
tas cortes para que con mayor acuerdo y con tiempo competente se ajustasen las constituciones y ordenase todo lo que conviniese a beneficio universal desde Provincia y quando yo esperaba que lo que con esto nuestro lo que atiende a vuestro bien posponiendo mi comodidad por vues-
tra propia conveniencia, fuera parte para que no se detuviera la abilitación haviendo tantos exem-
plares, ha dexado vuestro sindico de venir en ella de que no puedo dexar de tener sentimiento
justo, pues siendo tan grandes las causas que ay para ello y atrevesandose mi salud en la dilación
la haya havido siendo lo que mejor puede estar a esta Provincia y imposible mi detencion para
concluir las cortes, y assi espero que por evitar los inconvenientes que pueden resultar si queda-
sen en el estado que el año veinte y seis, os ajustareis con el medio de la abilitacion embiando
luego orden a vuestro sindico con este mismo correo para que lo vote. Dado en Barcelona a VIII
de Mayo de MDCXXXII, Yo El Rey. A.M.M. Lligall 22.
- 8.- La partença del monarca no fou ben vista per part d'alguns representants a corts, els quals consideraven que la seva absència limitaria les concessions de gràcies i privilegis.
- 9.- *Diferents capítols que.s feren per part de la vila de Mataro en las corts del any 1632. Memorial de algunes advertencies per la vila de Mattaro. Memorial de algunes advertencies per lo be públich del present Principat.* A.M.M. Lligall 1. Les cites directes en el text que no indiquin altre origen procedeixen d'aquests documents.
- 10.- Al peu del document que comentem, i signat pel notari Puig hi consta la següent indica-
ció: *Los Honorables Jurats y concell de Mataro ordenen y donen per instruccio al syndich Jaume Çafont y Tria demane privilegi a sa Altesa iuxta la forma de la present suplicacio.*
Vuy als X de Juny MDCXXXII.
- 11.- Arxiu de la Corona d'Aragó, Arxiu Notarial de Mataró C-10 23.3.1624.
- 12.- *Item no pague entrar vi de fora regne en lo present Principat sots pena de tenir lo dit vi perdut aplicadora dita pena ab lo modo los aparexera millor.* *Memorial... Principat, Cap.*
11. AMM. Llig. 1.
- 13.- *Registre de letras missivas.* 20.7.1620.
- 14.- *No puxen esser balles en les dites viles castells e parrochies e termens de aquelles sino que sien naturals e habitants e heretats en les dites vila, termes e parrochies.* Privilegi de Ferran II 31.7.1480. AMM. Llig. 1.
- 15.- Especialment vegeu els incidents a l'entorn de l'arribada a Mataró del cardenal Çapata. ACA. Arx. Not. Mataró, C-10 19.10.1620.
- 16.- *Per quant la vila de Mataro de alguns anys a esta part ha anat y va en augment axi que y ha vuy moltes mes cases que no y havia en temps passat.*
Diferents... capítols. Cap. 8. AMM. Llig. 1. 1632.
- 17.- *Item que sa merce del dit Senyor de atorgar als dits homes presents e esdevenidors que lo dimars de pascha puxen elegir quatre jurats e vuyt conselles del dit terme que sien a regir, administrar los ben públics.* Privilegi d'Alfons IV, 27.6.1419. AMM. Llig. 1.
- 18.- AMM. *Llibre Segon de Privilegis*, fol. XVI.
- 19.- Ibidem.
- 20.- *Aquest capítol no se ha de demanar pus per la gracia de Deu no ni ha.*
- 21.- Referint-se a la reforma de Ripoll per part de monjos castellans un personatge contemporani s'expressava en els següents termes: *Bones causes perquè el Rei consenti a desterrar els nostres pobres catalans i que vinguin a menjar lo pa dels nostres fills i beure la sang dels nostres pares los cans de Castella.* Citat per J. Elliott, *La rebelión*, p. 226.
- 22.- En aquests anys coneixem l'existència a Mataró de familiars del Sant Ofici, alguns d'ells vinculats a la família Portell.

- 23.- ACA. Arx. Not. Mataró, C-11, 25.4.1630.
- 24.- Hom considera que el Principat anava *reduciéndose casi a una república libre y encomendada a la real protección de V.M.* Citat per J. Elliot, *La rebelión*, p. 251.
- 25.- El 17 de juliol de 1632 s'estengué des de Madrid un privilegi a favor de Mataró pel qual es concedia a la Universitat que els lluïsmes corresponents a les propietats alodials del rei en el terme, tributessin a raó de dos sous per lliura, talment com es realitzava a Barcelona. AMM. *Llibre primer de privilegis reals de la vila de Mataró*, fol 77 i ss. Llig. 1.